
NEJNOVĚJŠÍ POZNATKY O DĚJINÁCH PRAŽSKÉ EGYPTOLOGIE

Wolf B. Oerter

Mezi četné úkoly, kterým se v rámci Českého národního egyptologického centra snažím věnovat, patří nejen mapování koptských textů v domácích sbírkách a muzeích a jejich postupné publikování, ale i dějiny vědy, konkrétně dějiny egyptologie včetně koptologie jako její subdisciplíny. Zde bych chtěl stručně pohovořit o tom, jak jedno souvisí s druhým a k jakým překvapujícím zjištěním přitom člověk může dojít.

V roce 2001 jsem se zúčastnil papyrologického kongresu ve Vídni. Ve svém referátu jsem navázal na to, co jsem přednesl už v roce 1998 na papyrologickém kongresu ve Florencii, totiž na přehled toho, kde a v jakých muzeích a sbírkách se u nás nacházejí koptské texty, jakého jsou druhu a v jakém jsou stavu. Referoval jsem o koptských textech uložených v Orientálním ústavu Akademie věd. Vzhledem k tomu, že k práci se souborem textů, který je součástí muzejního fondu, patří samozřejmě i zjištění původu a způsobu jeho nabytí, musel jsem se věnovat i těmto otázkám. Zde byl naštěstí původ známý: tento rozsáhlý – a troufám si dokonce říci nejrozsáhlejší – soubor koptských textů vlastnil původně prof. Carl Wessely, přední papyrolog a někdejší ředitel Papyrologické sbírky ve Vídni. Když Wessely roku 1931 zemřel, jeho sbírku, která ovšem neobsahovala pouze koptské texty, nýbrž i tisíce fragmentů textů řeckých, zdědil Theodor Hopfner. Tento trutnovský rodák byl tehdy řádným profesorem klasické filologie na Německé univerzitě v Praze, kde působil až do konce války. V r. 1934 se rozhodl z mnoha důvodů svou sbírku prodat. Řecké papyry prodal „Veřejné a universitní knihovně v Praze“, koptské texty se dostaly, jak už víme, do Orientálního ústavu.

Kolega a přítel Rosario Pintaudi, jeden z předních světových a velice aktivních papyrologů, který vydává spolu s našimi odborníky od začátku osmdesátých let 20. stol. řecké papyry ze sbírky Carla Wesselyho, mě přesvědčil, abych v našich archivech vypátral, co všechno by se o Hopfnerovi dalo zjistit. Velice záhy se mělo ukázat, že v osobě Theodora Hopfnera nemáme jen onoho proslulého dědice zajímavých papyrových textů a známého profesora klasické filologie na Pražské německé univerzitě, nýbrž i svým způsobem klíčovou postavu pro poznání dějin našich oborů. V jeho personálních spisech z fondu Německé univerzity v Praze, které jsou uloženy v Archivu Univerzity

Karlovy, se našla doposud neznámá zpráva o cestě do Egypta, kterou vykonal na jaře r. 1937. Protože se jednalo o studijní cestu financovanou zčásti i ze zdrojů Ministerstva školství a národní osvěty, musel Hopfner po jejím skončení podat zprávu – samozřejmě našťestí pro nás. V této zprávě jsem mimo jiné našel i zmínku o tom, že jednoho večera v Káhiře byli Hopfner a jeho kolegové pozváni do Francouzského archeologického ústavu, kde se měla konat přednáška jistého dr. Ludwiga Keimera, o kterém Hopfner ve své zprávě prohlásil, že „je habilitován na naší univerzitě v oboru egyptologie“.

Další rešerše v univerzitním archivu ukázaly, že tento muž skutečně habilitován byl, a to pro celý obor egyptologie na Filozofické fakultě Německé univerzity v Praze již v roce 1931, poté co úspěšně absolvoval jak tzv. habilitační kolokvium (jakousi odbornou zkoušku), tak tzv. zkušební přednášku. Jenže trvalo ještě dalších sedm let, než Dr. Ludwig Keimer držel ve svých rukách konečné potvrzení ministerstva o povolení přednášet na univerzitě v Čechách. Jedním z důvodů těchto průtahů byla zřejmě skutečnost, že Ludwig Keimer byl říšským Němcem, čili cizincem bez trvalého pobytu v Československé republice. Proto bylo Keimerovi i naznačeno, aby požádal o udělení českého občanství. V zimních semestrech let 1938 a 1939 a v letním semestru 1939 pak vypsal Keimer několik přednášek, mimo jiné „Úvod do egyptologie“, „Úvod do egyptské mluvnice“ nebo „Úvod do egyptských kulturních dějin“ apod. Jestli se mu ovšem podařilo tyto přednášky i uskutečnit, nemůžeme ve všech případech s jistotou předpokládat, protože doklad o počtu posluchačů se nám zachoval jen pro letní semestr r. 1939. Kromě spisů vztahujících se bezprostředně k habilitačnímu řízení L. Keimera se našel v jeho personálním spise i jeho životopis, který nám umožňuje opravit si některé údaje o něm, které jsou zachyceny v jinak spolehlivé knize *Who was Who in Egyptology* (Kdo byl kdo v egyptologii). Z písemností, které se vztahují k osobě Keimera, jsme si mohli odnést ještě další zjištění o postavení egyptologie v Praze, konkrétně na Filozofické fakultě Německé univerzity, a to, že tento obor byl reprezentován už v letech 1913–1920/21 soukromým docentem N. Reichem, který proslul zejména jako démotista a později emigroval do Spojených států, kde i zemřel.

Vše začalo téměř „nevinně“ při mapování koptských textů ve sbírkách a muzeích v Čechách. A protože součástí takových rešerší je vždy i otázka původu resp. způsobu nabytí, záhy jsme se ocitli v archivech Univerzity Karlovy, instituce, která byla od roku 1882 až do roku 1939 rozdělena na německou a českou univerzitu. Ukázalo se, že ještě před Františkem Lexou, zakladatelem české egyptologie, který působil na (české) Karlově univerzitě, existoval v Praze reprezentant stejného oboru i na Německé univerzitě.